

Filosofiens historie

AF TOBIAS HJERTMANN LAURSEN

SLAGMARK #86

SIDER: 185-195

Søren Gosvig Olesen

Filosofien i Frankrig

Forlaget Wunderbuch, 2021

Da jeg skrev mit speciale i filosofi, måtte min vejleder minde mig om, at der er forskel på den akademiske diskussion af filosofferne på den ene side og filosofien selv på den anden side. Den akademiske tilgang står til ansvar for videnskabens idealer. Den må være utvetydig klar i sin kommunikation og ikke mindst i sine positioneringer af synspunkter: Der er filosofiens standpunkt, og her kommer forskerens blik på filosofien. De to må under ingen omstændigheder blandes sammen.

Der er skrevet meget litteratur om filosofien på denne måde, og meget filosofihistorisk oversigtslitteratur er blevet læst med spørgsmålet "hvad var filosofiens position?" som udgangspunkt. Først hvis jeg ved, hvor filosofien stod, kan jeg tage stilling: afvise, tilslutte mig, påpege mangler eller sammenligne.

Sådan kan også Gosvig Olesens *Filosofien i Frankrig* læses som en oversigt over, hvad bestemte filosoffer i det 20. århundredes Frankrig mente. Gosvig Olesens egen tænkning forbliver i denne læsning pænt i baggrunden. Kun hvis man har læst filosofferne eller Gosvig Olesens andre arbejder, bliver det tydeligt, hvor vinklet hans læsninger er, og at hans gengivelser af de franske filosoffer ganske vist er gengivelser, men samtidig helt og holdent hans egen tænkning.

I en bisætning fra bogens indledning hedder det, "at en filosofihistorie nødvendigvis selv er filosofisk, eller filosoferende." (13) Sætningen ekspliciterer, hvad der implicit er på spil overalt i bogens læsninger: at en filosofihistorie "om" filosofien ikke foregår på helt andre præmisser end filosofien selv. Filosofiens tænkning kan ikke betragtes udefra, uden at dette blik forvandler tænkningen til noget andet, end den var. Min vejleders påmindelse var et udtryk for et akademisk ideal, der ikke har blik for, hvad den akademiske stil betyder for vores syn på tænkningen. Med andre ord er det ikke nok, at vi forstår filosofiens pointer, vi må også forstå, hvilke konsekvenser disse har for vores *måde* at tænke (og skrive) på, hvis vi tænker dem igennem.

Jeg vil i nærværende læsning følge to aspekter af Gosvig Olesens måde at skrive filosofihistorie på. Først og fremmest vil jeg forsøge at vise, hvordan Gosvig Olesen sammenblander sin egen tænkning med filosoffernes: det er filosoffernes tanker han refererer, men disse forskellige tanker fortæller samtidig én historie om filosofien, som helt og holdent er Gosvig Olesens (selvom den ikke kun er hans). Bogens seks kapitler – hvor hvert kapitel har én filosof og én skole/tradition som omdrejningspunkt – synes umiddelbart uafhængige, og sådan kan de læses, altså som beskrivelser interesseret i hvad den ene og den anden filosof mente. Men det er efter min mening i den implicitte sammenhæng mellem de forskellige kapitler, at bogens styrke ligger. Som enhver god fortælling har *Filosofien i Frankrig* i min læsning ikke mange forskellige plot – den har ét, som ganske vist kan formuleres på forskellige måder: hvordan filosofien begyndte at tænke tilblivelse i stedet for substans, historie som en *skeen* i stedet for summen af enkeltstående begivenheder, eller med Gosvig Olesens egne ord: "filosofisk set skal vi lære at leve uden faste instanser overhovedet." (45)

Dernæst vil jeg forsøge at skitsere nogle stiltræk, der kan kendetegne en filosofi uden faste instanser, og som i alle tilfælde både kendetegner den filosofi Gosvig Olesen fortæller og den han fortæller om. I min læsning tager Gosvig Olesens filosofihistorie konsekvensen af tilblivelses- eller historietænkningen: at den ikke kun i indholdet, men også i formen tænker gentagelse, forskydning mulighed, indlevelse i stedet for abstraktionernes definitioner, afklaringer, sammenligninger og bedømmelser.

Gosvig Olesen begynder sin udlægning af den franske tradition næsten 300 år før vi rammer det 20. århundrede med et kapitel om "Descartes og Frankrigs tradition".

Vi må altså helt tilbage til René Descartes (1596-1650) for at komme i gang med traditionen, dels fordi han udgør startskuddet til det franske i den franske tradition: "han er den første filosof af de større, som skriver på fransk" (16), og endnu vigtigere berører Descartes det problem som ifølge Gosvig Olesen bliver filosofiens problem efter Descartes – også i dag: problemet vedrørende filosofiens grundlag.

Gosvig Olesen følger den traditionelle udlægning af den moderne filosofi tilbage til Descartes. Men hvor den traditionelle historiske læsning hæfter sig ved dualismen – dikotomien *res cogitans* / *res extensa*, og dermed hele det erkendelsesteoretiske problem – forskyder Gosvig Olesen problematikken. Det er ikke dualismen hos Descartes, der er interessant; det er vægtningen af *res cogitans* over *res extensa*: "Der er ikke ligevægt mellem *res cogitans* og *res extensa*, for sidstnævnte optræder ikke hos Descartes med anden realitet end den at være begrebet af førstnævnte." (35)

Dualismen er der, men det er ikke den, vi skal forstå filosofien gennem. Det interessante spørgsmål for eftertiden er ikke idealismen overfor materialismen eller humanismens konstruktivism overfor videnskabens realisme; det interessante er, at filosofiens grundlag tænkes anderledes, "at se problemet med det grundlag for filosofien, det *subjectum*, der bliver menneskeligt med Descartes." (35)

Med udgangspunkt i *cogitoet* er grundlaget ikke længere i det hinsides, i det metafysiske. Filosofien har ikke længere brug for troen på en gud. Men det vigtige er i Gosvig Olesens læsning af Descartes ikke resultatet af *hans* tænkning, men konsekvenserne for den videre tænkning – væsentligst den, at grundlaget i mennesket ikke er noget særligt sikkert grundlag, fordi mennesket ikke blot er *noget*; det er *tid*: "Med sit menneskelige udgangspunkt geråder den moderne filosofi ud i sine nye og givende diskussioner af menneskets sammenhæng med alt det, der betinger dets selvbevidsthed – forløbet, udviklingen, tiden, historien." (35)

I Gosvig Olesens læsning af Descartes får vi samtidig en læsning af filosofien som sådan. Når udgangspunktet ikke længere er Gud, mister filosofien sit faste udgangspunkt. Den moderne filosofi handler om at "lære at leve uden faste instanser overhovedet." (45) Filosofi er med andre ord forsøg på at tænke det, som kommer før substanserne – dvs. tilblivelsen i sin *skeen*.

Vi får dermed også et hint om, hvorfra Gosvig Olesen fortæller sin historie om filosofien. De grundlæggende motiver genkendes efter min mening tydeligst i fænomenologien og i den metafysikkritiske tradition efter Edmund Husserl og Martin Heidegger. Udgangspunktet er ikke *mennesket* på den ene side og *virkeligheden* på

den anden; det er netop fænomenologiens afvisning af dikotomien subjekt/objekt. Tingene er hverken konstruerede (af *mennesket*) eller (*virkelige*) i sig selv, de er en del af en tilblivelsesproces som ikke sker uden for menneskers forståelse, men som heller ikke kan reduceres til et antal menneskers forståelse. Filosofien er forsøg på at forstå en *skeen*, en bevægelse snarere end "noget".

Gosvig Olesens filosofihistorie skal altså efter min opfattelse læses som historien om, hvordan filosofien blev tænkning uden faste instanser – eller rettere hvordan den gør forsøget. Jeg vil gå så langt som til at sige, at alle bogens pointer og udlægninger skal læses i dette lys. På den måde er der tale om en historie – ikke den encyklopædiske, der fremlægger hvad som helst, men den fortællende, der rent faktisk har en historie at fortælle. At *alle* bogens pointer skal læses i lyset af netop denne historie om overgangen fra substans til tilblivelse, må klart nok blive stående som min påstand. I nærværende vil jeg nøjes med at fremhæve et væsentligt aspekt fra hvert af bogens kapitler.

Efter det første kapitel om "Descartes og Frankrigs tradition" bevæger Gosvig Olesen sig videre til bogens egentlige tema: Den franske filosofi i det 20. århundrede. Denne repræsenteres i fem kapitler, hvor hvert kapitel tager udgangspunkt i en fransk filosof fra perioden. Det første forsøg på at tænke uden faste instanser, finder vi således i bogens andet kapitel hos Émile-Auguste Chartier (1868-1951), bedre kendt under pseudonymet Alain. Hans *propos*, avisklummer på to sider á 300-400 ord, var små stykker filosofi, som aldrig blev helt færdige med sine pointer. Gosvig Olesen beskriver, hvordan formatet opstod for Alain, idet han forsøgte at skrive længere artikler med formfuldendte pointer.

Arbejdet forpestede hele ugen, hvor Alain ledte efter to eller tre egnede idéer at præsentere om søndagen. Resultatet blev en tekst uden konturer. Efter at have forsøgt sig frem på den måde i nogen tid, fandt han en løsning. Den bestod i at lade det blive ved forsøget. (64)

Det er svært ikke at tænke i faste instanser, fordi tænkningen selv søger et svar, en pointe, et resultat. For at tænke eller sige noget, må vi trods alt tænke eller sige *noget*. Men Alains små tekster viser tilblivelsesprocessen frem, idet de ikke lægger vægten på de resultater, der produceres, men på de forsøg, der gentages. Således pointerer Gosvig Olesen, at Alains filosofiske livsværk mere handler om begyndelsen end om afslutningen: "Alain vender tilbage, han retter, han gentager. Alains

mange *propos* er lige så mange sider i hans bog. Men det er en særlig bog, der aldrig bliver færdig. Den er filosofien, som hele tiden begynder forfra.” (66)

Alain praktiserer filosofien på en måde, der tydeliggør, at det væsentlige i en erkendelse ikke ligger i de begreber, som kan systematiseres og videregives, det ligger ikke i resultater, som kan være rigtige eller forkerte. Filosofien er væsentligt en kunnen som må læres: “Det var at vise frem, hvordan man lærer at tænke, nemlig på samme måde, som man bliver smed eller musiker, ved at øve og øve. *Proposet* offentliggør den daglige øvelse. Alle er velkomne. Tænkningen er ikke nogens ejendom.” (65)

Også Gaston Bachelards (1884-1962) videnskabshistorie er en omvurdering af forholdet mellem det substantielle og det foranderlige. Videnskaben forstår sig selv i sin historie, men denne forståelse er i Bachelards tænkning samtidig efterrationaliserings idealiserede historie. De videnskabelige gennembrud beskrives ikke som de var i deres famlende, bøvlede og tilfældige praksis; de beskrives i deres logiske sammenhæng, i “en logisk tid abstraheret fra den virkelige kronologi.” (101)

Historien om videnskaben fortælles først på afstand af de vigtigste begivenheder, fordi det først er bagefter, at de “rette” logiske sammenhænge er tydelige for os. Ikke fordi de først skulle graves frem fra naturens substantielle lovmæssighed, men fordi de vigtigste begivenheder selv rummer muligheden for at strukturere perspektivet i en ny form for lovmæssighed. En ny måde at forstå på bliver mulig. Derfor handler videnskabshistorien mere om *mulighed* end om *virkelighed*: “I foredraget fra 1951 om ‘Videnskabshistoriens aktualitet’ tager han [Bachelard] afstand fra den form for historieskrivning, der vil holde sig til, ‘hvordan det var i virkeligheden’ og ikke ser, hvordan virkeligheden hele tiden overskrides i retning af muligheden.” (102)

Når vi skriver historie, er vi i gang med at filosofere, fordi vi er i gang med at give videre – *tradere* og dermed skabe en tradition. Det er fortællingen om, hvilke muligheder der er væsentlige. “Ikke kun resultatet er fornuft, vejen frem til det er det lige så meget. Blot er det ikke den vej, virkeligheden har fulgt, men den vej, vi kan følge, når den én gang er opdaget.” (103) Historien er ikke et antal af faktuelle begivenheder – tanker eller opdagelser – der én gang for alle er hændt; historien er muligheden for at gøre disse tanker eller opdagelser igen. Det substantielle foreligger ikke blot, det er noget vi må holde sammen på. Substansen er *blevet til* substans, eller med andre ord er der ikke substantielle begivenheder, før der er en historie til at strukturere dem. Begivenheden er først begivenhed i kraft af historien.

Gosvig Olesens udlægning af Jean-Paul Sartres (1905-1980) eksistentialisme er også en del af fortællingen om filosofiens forsøg på at tænke uden faste instanser. Emnet er mennesket, og først og fremmest bidrager Sartre til fortællingen om mennesket som en tilblivelsesproces. Jeget er der ikke fra begyndelsen som handlingens bevirkende årsag, det er først blevet til gennem en refleksiv bevægelse. Gosvig Olesen udlægger pointen gennem et af Sartres mange eksempler. Her handler det om Pierre, der har brug for hjælp:

Jeg kommer Pierre til undsætning, fordi han manifesterer sig som en, der skal-hjælpes. At det er mig, der kommer til undsætning, er i den forbindelse ligegyldigt, også for mig selv. Men jeg kan få øje på, at det er mig, på mig selv som den hjælpende. Så viser en refleksiv akt mig som 'en, der handler', i samme betydning som man taler om en, der 'hører sig selv tale'. (123)

Jeg *er*, før jeg er *noget*. Selvets faste instans er ikke fast i sig selv, den er mit forsøg på at holde den fast. Idet jeg får øje på mig selv som "noget", bliver det vigtigt for mig at fastholde dette noget. Det er menneskets uundgåelige frihed at være noget, men netop som frihed er jeget noget jeg holder sammen på, snarere end noget jeg finder frem til. Det er derfor angsten er et væsentligt fænomen for Sartre.

Det, jeg 'definerer' mig som, er noget, jeg har tænkt mig at vedblive at være også i fremtiden, som havde jeg aftalt at mødes med mig selv dér. 'Angsten er frygten for, at jeg ikke kommer til det møde'; ja måske for, at jeg ikke engang vil gå til det. Derfor klamrer folk sig til det, de 'er', som var det noget, som var de noget. Men vi er ikke noget; vi *er* ikke det, vi 'er'. (131)

Vi er netop, hvad vi er, i kraft af det, vi ikke er. Jeg er den, jeg er, fordi jeg også er mig om lidt, men angsten afslører netop usikkerheden i dette forhold. Friheden gør det muligt at være noget: at jeg vælger at blive gift og derefter igen og igen vælger at vedblive med at være det. Friheden gør det muligt at være noget, fordi den gør det muligt for mig at holde sammen på mig selv (jeg er den, jeg også er i fremtiden), men dermed bevirker friheden samtidig den allestedsnærværende mulighed for ikke at være netop dét noget – jeg kunne også være sammen med en anden. Angsten er udtryk for min frygt for ikke at være noget – den er overgangen fra mig som substans til mig som tilblivelse.

Maurice Merleau-Ponty (1908-1961) har fået tilnavnet *kroppens filosof*, og også når det handler om kroppen handler det i Gosvig Olesens læsning om historiens *skeen* frem for substansens væren. Kroppen er ikke "noget" det enkelte menneske har, den er en måde at være i verden på: "At kroppen er systemet af mine greb om verden, vil sige, at kroppen er min tilegnelse (appropriation) af verden. Kroppen er, hvad den kan. Kroppen er ude i verden." (162)

Sådan er al mening for Merleau-Ponty altid allerede kropslig. Sprogets meninger er ikke referencer til virkelige genstande; sproget er i sig selv kropsligt.

På samme måde som der ikke gives noget neutralt ansigtsudtryk, findes der heller ikke nogen neutral gangart, men f.eks. en listende, en fortravlet, en taktfast, en æggende. (...) I fortsættelse af kroppens holdninger kommer gestikulationen. Sådan begynder sproget. Sådan fødes mennesket til en kultur. Sådan taler det netop sit sprog. (168)

At beskrive meningen kropsligt er derfor at beskrive meningen i tilblivelsesmomentet. Barnet begynder sin sproglige læring i kroppens holdninger og gestikulationer. Den er en kunnen, før den er refleksiv.

Der er derfor en tæt sammenhæng mellem krop og historie i Gosvig Olesens udlægning af Merleau-Ponty: "En krop, som ikke er noget, 'er' slet ikke, men bliver til, eller sker. Sådan er det heller ikke bare mig, der giver mening til tingene og verden, men der gives mening. Det sker." (166-167) Kroppen tilhører ikke mig, den er min måde at danne mening på, og det sker i en bestemt kontekst – et sprog, en kultur. Kroppen er historiens måde at komme til udtryk på.

Gosvig Olesens fortælling om den franske filosofi slutter med Jacques Derrida (1930-2004). Det giver mening rent kronologisk. Derrida døde i 2004 som den sidste af de filosoffer, han behandler i bogen. Men det giver også mening i lyset af bogens fortælling. Kritikken af den substantielle tænkning er nemlig allertydeligst hos Derrida.

Hans forsøg på at tænke uden faste instanser har fået betegnelsen *dekonstruktion*. Den er en bestemt måde at gå til den filosofiske tradition på, som altid finder det

substantielle i en tænkning og forsøger at omskrive det, så en forskel og ikke en nærværende enhed træder frem som det grundlæggende.¹

Hos Derrida betyder metafysik altid nærværsmetafysik, *métaphysique de la présence*. Dekonstruktion af metafysikken betyder dekonstruktion af det, som er nu og her, af det, som er, som var det faldet ned fra himlen. Det gælder om at skrive 'historien om det, der forekommer at være faldet ned fra himlen'. Det historiske er fra begyndelsen modsætningen til det værende som nærvær. (200)

Sådan må al tænkning læses. Også Heidegger – der tænker væren som det ikke-værende, dvs. som en *måde* at være på frem for som identitetens “noget” – læser Derrida substansmetafysisk. Heideggers begreb om væren bliver selv til en fast instans. Gosvig Olesen følger Derridas kritiske læsninger af Heidegger til konklusionen: “Væren er ikke noget. Alligevel tænker Heidegger altid noget som det selve og det samme. Hvorimod differancen truer ethvert som sådan på dets væsen.” (224)

Derrida forsøger at anholde tænkningen overalt, hvor substanstænkningen kommer snigende, og Gosvig Olesen er tro nok mod Derridas tænkning til også at læse Derrida derridask: “[Derridas tænkning] hjemsøges af de faste instanser, som den kæmper imod, og den kæmper for at undgå, at de nye instanser, som den foreslår, historien, skriften, differancen, skal udvikle sig til at være lige så faste.” (235)

Dermed har vi rundet det første led i min læsning af Gosvig Olesens historie om den franske filosofi, hvor jeg har forsøgt at argumentere for, at bogen fortæller den samme historie om filosofien, selvom de seks kapitler behandler vidt forskellige begreber og emner. Uanset om den beretter om *cogitoet*, *propos* som filosofisk formeksperiment, videnskab, angst, kroppen eller dekonstruktion, så handler det om den samme fortælling: overgangen fra substanstænkning til tænkning som tilblivelse.

På den baggrund er det svært at afgøre om tankerne tilhører filosofferne, eller Gosvig Olesens læsning af dem – eller rettere udvisker netop læsningen denne forskel, fordi også den er en tænkning, der som enhver tilblivelse er på vej. Forholdet

1 Derrida tematiserer disse forsøg på at tænke en forskel frem for en nærværende substans gennem begrebet *differance*. *Differance* er stavet “forkert” med et a i stedet for et e for at understrege en forskel i skriften, som ikke høres i udtalen. Begrebet er således et forsøg på at formulere et ikke-metafysisk, og dvs. ikke-nærværende, “begreb” for tænkningens bevægelse.

mellem den sekundære og den primære litteratur bliver uvæsentlig, fordi tænkningen, når den læses historisk (dvs. som tilblivelse), ikke tilhører nogen. Hvis de franske filosoffer skal læses ud fra Gosvig Olesens eget projekt, så kan vi med samme berettigelse også forstå Gosvig Olesens projekt i lyset af de franske filosoffer.

I det andet led af min læsning af *Filosofien i Frankrig* vil jeg pege på nogle af de stiltræk i Gosvig Olesens læsninger, der stammer direkte fra indholdet af den filosofi, der fortælles om. *Filosofien i Frankrig* fortæller ikke kun historien om, *hvad* filosofi er; den giver samtidig et bud på, *hvordan* den bør fortælles. De franske filosofers pointer er også eksempler på, hvordan en filosofihistorisk beskrivelse bør beskrive, fordi de handler om, hvordan tænkningen sker: som *gentagelse*, *forskydning*, *med-tænkning*, *mulighed*.

Det er også i den læsning, at det specifikt franske træder frem: ikke tilblivelles-tanken som sådan (den findes i høj grad også i eksempelvis den tyske tradition), men i den konsekvens af tilblivelsestanken, at også tænkningens *måde* at tænke på må ændre sig i lyset af tilblivelsestanken. Selvom Gosvig Olesen ikke eksplicit skriver, at det forholder sig sådan, så bliver det tydeligt for den som læser efter det i Gosvig Olesens gentagne opmærksomhed på *måden* de franske filosoffer tænker på.

Hvis man har blik for sammenhængen mellem bogens indhold og dens stil, så ser man, at det ikke er tænkerne selv, der udgør omdrejningspunkterne. Det er derimod den tanke, de tænker, som ikke tilhører dem, men filosofien som sådan. Det er en pointe, hvis indhold udfoldes i bogens sidste kapitel, hvor Derrida i diskussion med John Searle i værket *Limited Inc.* afviser jegets autoritet over tanken til fordel for muligheden af at *gentage* i sprogets anonyme sfære. Sproget er større end det enkelte menneske, hvis erkendelser allerede er indlejret i sprogets muligheder. En ny tanke kommer ikke fra subjektets selvstændighed, også det nye er en gentagelse. Det er selvsagt ikke en gentagelse forstået som en kopi, men forstået som en gentagelse, der tager fat i den samme tanke og samtidig ændrer den. En ny tanke er en tanke, der gentager en tidligere, men samtidig forskyder den, så den får en ny betydning. Tænkning foregår altid i en tradition, og vi kan ikke tænke hvad som helst, men kun det, der inden for traditionen i en eller anden forstand efterspørger at blive tænkt.

Hvor pointens indhold først udfoldes sidst i bogen, er dens konsekvenser med fra begyndelsen. Det er f.eks. ikke Descartes i sig selv, der er vigtig, det er det problem, han efterlod. Og opgøret med ham er ikke interessant, fordi det modsætter sig,

men snarere fordi det forskyder tanken hos Descartes. Sådan læser Gosvig Olesen Merleau-Pontys kropslige “jeg kan” – ikke som noget helt andet end Descartes’ “jeg tænker”, men som en omformulering. Ikke en blot gentagelse, men en gentagelse, der samtidig ændrer udsagnets grundlæggende karakter.

I samme spor vægtes det i udlægningen af Alain, at han ikke fulgte samtidens tendens til at *gendrive* filosofierne. Han tænkte *med* dem: “Alain observerede livet igennem den høflighed mod de store forfattere, han havde lært som ung, altid at give dem ret.” (61) På samme måde læser Gosvig Olesen videre på de filosoffer han gengiver. Den overordnede idé (at filosofien er tænkning uden faste instanser) vinkler hans læsning, gør det til en *læsning* med blik for det interessante snarere end en *påstand* om, hvad filosofien egentlig mente.

Om Bachelards “epistemologiske profil”, dvs. hans kasseinddeling af erkendelsens bevægelse i et søjlediagram, skal modellen ikke efterprøves med en videnskabelig falsifikation. Den skal snarere afprøves for sine muligheder:

Man kan selvfølgelig (psykoanalytisk) spørge, om en person nu også er i stand til at aflægge regnskab for egen forståelse af det ene eller det andet, og man kan spørge, hvilken måleenhed der er lagt til grund for tegningen af de forskellige sokler. Men lad os hellere se på, hvad ‘den epistemologiske profil’ *kan* vise. (91)

I gennemgangen af Sartre handler det ikke om at forsvare de svage sider for at redde mandens tænkning, det handler om at dyrke de interessante sider for at se, hvad han gav til tænkningen:

Sartres begrebsmaskineri, hvad enten den evindelige pendulfart mellem ‘i sig’ og ‘for sig’ i *Væren og intet* eller den trægt totaliserende totalisering i *Kritik af den dialektiske fornuft*, korte trætt allerede i hans levetid. Men hans eksempler er stadig lysende. [...] I beskrivelsen af eksemplerne forlader Sartre gerne begrebsligheden, og der sker en genreblanding af filosofi og skønlitteratur. Vist skal vi se på, hvad eksemplerne skal vise. Men de viser altid mere end det, de skal vise. (118)

Derfor er kapitlets udlægning af Sartre struktureret omkring Sartres eksempler. Kritik er ikke interessant, når den finder fejl. Den er interessant, når den læser efter en mulig vej for tænkningen, dvs. når den læser med og ikke mod traditionen.

Når vi læser Gosvig Olesens filosofihistoriske gennemgang, skal vi altså ikke forvente, at alle aspekter af den franske filosofi er med. Og det er heller ikke en historie om, hvem der havde ret, og hvem der tog fejl. Det væsentligste at tage med fra Gosvig Olesens filosofihistorie er hans *læsning*, fordi hans måde at læse på samtidig er en videretænkning af det de franske filosoffer har givet tænkningen. Det væsentlige er at læse *med tænkningen* uanset hvem, der tænker.

For hvad betyder Gosvig Olesens læsning for læsningen af ham, eller for læsningen af en kommentar på hans filosofihistorie? Hvordan læser vi en læsning af en læsning af en læsning? Det ligger i vores tænkningens natur at placere ideernes rødder: dét sagde Derrida, dét sagde Gosvig Olesen, hér siger nærværende anmeldelse noget, og nu ankommer din mening om den. Men hvis vi tager ideerne alvorligt, må vi også indrømme deres konsekvenser: at det vi tænker ikke tilhører os selv. Det vigtige er ikke tænkeren, men tænkningen, og sådan må enhver læser fortabe sig i den tanke, der skal tænkes.

Det er en abstraktion at tale om forskerens tænkning adskilt fra filosofiens, fordi tænkningen hverken tilhører forskeren eller filosofen – afhængighedsforholdet er den anden vej. Har man først blik for det, bliver det overvældende tydeligt, at Gosvig Olesen ikke skriver på afstand – han skriver ikke en objektiv fremstilling af filosofernes tanker. Han skriver ikke *om* dem, han tænker *med* dem, så det tænkte hverken tilhører dem eller ham. Tankerne tilhører tænkningen selv som en mulighed i det på forhånd tænkte – sådan grunder tænkningen hverken i “nogen” eller “noget”; den er altid allerede i gang – den er historie.

Tobias Hjertmann Laursen er cand.mag. i filosofi fra Københavns Universitet og underviser i filosofi på Testrup Højskole.